
RENGINIO „SOCIALINĖ PARTNERYSTĖ VAIKO GEROVĖS POLITIKOS KONTEKSTE“

ATASKAITA

2016
NVO VAIKAMS KONFEDERACIJA

Trumpa informacija apie renginį

Renginio vieta:

Trakų mokymo ir ligų prevencijos centras
Vytauto g. 87, Trakai

Renginio data ir trukmė:

2016 m. gruodžio 15 d., 10.00 – 17.00

Renginio darbotvarkė:

10.00 – 10.20 – renginio atidarymas, sveikinimo žodis

10.20 – 10.50 – *Socialinės partnerystės reikšmė užtikrinant vaiko teises* | Lietuvos Respublikos Vaiko teisių kontrolieriaus įstaigos vyriausioji patarėja Eivilė Žemaitytė

10.50 – 11.20 – *Smurto prieš vaikus diagnostikos metodinės rekomendacijos* | Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos priežiūros departamento Motinos ir vaiko sveikatos skyriaus patarėja Anželika Balčiūnienė

11.20 – 11.50 – *Socialinė partnerystė vaiko gerovės politikos kontekste* | Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko padėjėja deinstitutionalizacijai Genovaitė Paliušienė

11.50 – 12.20 – *Švietimo veiklos* | Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo pagalbos skyriaus vyriausioji specialistė Daiva Vaišnorienė

12.20 – 12.50 – *Socialinės partnerystės iššūkiai Lietuvoje* | Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centro direktorius Martinas Žaltauskas

12.50 – 13.20 – *Socialinė partnerystė plėtojant paslaugas vaiko kokybiškos globos ir įvaikinimo srityje* | Žiburio Fondo generalinė direktorė Kristina Stepanova

13.20 – 14.00 Pietūs

14.00 – 15.00 Diskusijos

15.00 – 17.00 NVO vaikams konfederacijos jungiamų organizacijų narių visuotinis susirinkimas

Renginio eiga

Renginį pradėjo asociacijos „NVO vaikams konfederacijos“ (toliau – Konfederacija) direktorė Elena Urbonienė, kuri pasveikino susirinkusius dalyvius, pristatė renginį, jo tikslą. E. Urbonienė paminėjo, kad renginys organizuojamas „Nevyriausybinių organizacijų, vienijančių kitas nevyriausybines organizacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje, 2016 m.“ projekto rėmuose, su finansine Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parama. Taip pat, E. Urbonienė pasveikino svečius iš Norvegijos (iš organizacijos *Flexible Education Norway*), prisijungusius prie renginio – paminėjo, kad Konfederacija kartu su partneriais 2015–2016 m. įgyvendino projektą „Valstybės ir savivaldybių tarnautojų gebėjimų stiprinimas deinstitutionalizacijos srityje, remiantis gerąja Norvegijos patirtimi“, pagal 2009–2014 m. Norvegijos finansinio mechanizmo programą LT10 „Gebėjimų stiprinimas ir institucinis valstybės, paramos gavėjos, ir Norvegijos viešųjų institucijų, vietos ir regioninės valdžios bendradarbiavimas“, kuris buvo itin sėkmingas.

Po sveikinimo žodžio, E. Urbonienė pakvietė pirmąją pranešėją – Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus vyriausiąją patarėją Eivilę Žemaitytę. E. Žemaitytės skaitytas pranešimas – *Socialinės partnerystės reikšmė užtikrinant vaiko teises*. Pranešėja paminėjo aktualiausias problemas ir iššūkius vaiko teisių srityje:

- Smurtas prieš vaikus – nuo 2015 m. pastebimas smurto atvejų skaičiaus didėjimas, tačiau tą galima sieti ir su išaugusiu visuomenės gebėjimu atpažinti smurtą prieš vaiką ir apie tai pranešti atitinkamoms tarnyboms. Visgi,

problema išlieka opi. Pvz., išaugo smurtas prieš vaikus nuo 0 iki 3 metų (ypatingai fizinio smurto atvejai). Daugiausia pranešimų apie tokius atvejus gaunama iš gydymo įstaigų. Tai taip pat rodo, kad esamos prevencinės priemonės prieš smurtą prieš vaikus yra neveiksmingos. Didžioji dauguma gaunamų skundų dėl smurto prieš vaikus pasitvirtina.

- Kita aktuali problema – vis dar dominuoja institucinė globa vaikų, likusių be tėvų globos. Svarbu ir tai, kad į skaičių vaikų, gyvenančių institucijose neįskaičiuojami vaikai, kurie gyvena mokyklų bendrabučiuose, dažnai visą savaitę ir tik kartais aplanko savo šeimą. Neretai vaikai dėl lėšų stokos neturi galimybės pasimatyti su savo šeimos nariais net ir savaitgaliais, todėl iš esmės, jie taip pat nuolat gyvena institucijoje.
- Deinstitutionalizacija vyksta vangiai – labiausiai šį procesą stabdo lėta paslaugų plėtra.
- Vis mažiau savivaldybių užtikrina vaiko teisių apsaugos skyrių budėjimą po darbo valandų. Todėl kai iš šeimos reikia skubiai išimti vaiką, šis darbas paliekamas policijos pareigūnams ir jų gebėjimui įvertinti tokias situacijas.
- Išlieka aktuali socialinių darbuotojų darbo kokybės problema – šiuo atveju svarbu ne tik tai, kokį skaičių rizikos grupės šeimų turi vienas socialinis darbuotojas, bet ir tai, kokias papildomas paslaugas, pagalbą ir palaikymą jis gali pasiūlyti šeimai. Jei savivaldybėje nėra jokios galimybės nukreipti šeimą papildomų paslaugų, pats vienas socialinis darbuotojas sėkmingai šeimai padėti negalės.
- Trūksta bendradarbiavimo tarp atskirų ministerijų. Nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) turi būti laikomos rimtu partneriu sprendžiant socialines problemas. NVO turi būti svarbus partneris visose lygmenyse: parlamentiniame, vietiniame ir t.t.
- Taip pat, pranešėja minėjo, kad ne visada reikia pasikliauti statistiniais duomenimis. Pvz., Lietuvoje mažėja ir rizikos grupės šeimose gyvenančių vaikų skaičius, ir tėvų globos netenkančių vaikų skaičius, tačiau tai nebūtinai reiškia, kad sėkmingai sprendžiamos socialinės problemos. Kiekvienais metais mažėja ir gimstamumas, o vaikų skaičius Lietuvoje kiekvienais metais mažėja apie 6500 vaikų. Dėl to mažėja ir vaikų rizikos grupės šeimose, ir kt.
- Dažniausiai vaiko teises pažeidžia jo šeimos nariai.

Dėkodama už pranešimą, E. Urbonienė pastebėjo, kad Lietuvos teisinė bazė yra nutolusi nuo žmogaus, ir dėl to taip pat kyla įvairių iššūkių, pvz., teikiant paslaugas. E. Urbonienė pakvietė kitą pranešėją – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos priežiūros departamento Motinos ir vaiko sveikatos skyriaus patarėją Anželiką Balčiūniene, su pristatymu tema *Smurto prieš vaikus diagnostikos metodinės rekomendacijos*. Pranešėja plačiai papasakojo apie smurtą prieš vaikus – kas tai yra smurtas, koks jis gali būti, kokie yra įvairaus smurto požymiai, kaip smurtinis elgesys veikia vaiko raidą. Taip pat, pranešėja akcentavo teisiniu smurto prieš vaikus aspektus, paminėjo, kokioms tarnyboms galima pranešti apie smurto prieš vaikus atvejus arba esant tokiems įtarimams. Metodines rekomendacijas, susijusias su smurto prieš vaikus diagnostika, kuriose galima rasti ir tarnybų kontaktinius duomenis, galima rasti ir internete, adresu: www.sam.lrv.lt/veiklos-sritys/diagnostikos-gydymo-metodikos-ir-rekomendacijos/metodines-rekomendacijos

Kita pranešėja – Genovaitė Paliušienė, su pranešimu *Socialinė partnerystė vaiko gerovės politikos kontekste*. Pranešėja pradėjo kalbą nuo statistinių duomenų, kurie atskleidžia socialinės sistemos iššūkius. Pvz.:

- 2015 m. valstybiniuose suaugusiųjų globos namuose gyveno 6596 neįgaliųjų ir virš 200 asmenų laukia eilės pateikti į institucijas.
- 2015 m. tėvų globos neteko 1837 vaikai. Tais pačiais metais globa institucijoje nustatyta 989 vaikai.
- Lietuvoje yra 95 bendrojo lavinimo mokyklos, kurios turi bendrabučius. Juose gyvena 3172 jaunuoliai ir vaikai, tarp jų ir 110 ikimokyklinukų.

Nors prasidėjo deinstitutionalizacijos procesas, reikšmingų pokyčių nepastebima. Tam neigiamos įtakos turi ir silpna partnerystė tarp valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų. Yra laikomasi požiūrio, kad valstybinės institucijos nuspręs, kokių paslaugų reikia ir kaip jos turi būti teikiamos, o tada ateis nevyriausybinių organizacijų ir dirbs taip, kaip nurodyta. Tai – labai netinkamas ir pavojingas požiūris. NVO turi būti įtrauktos kaip svarbus partneris, kuris dalinasi savo patirtimi, o valstybė tą patirtį perima.

Paskutinis pranešėjas iš valstybinių įstaigų – Daiva Vaišnorienė, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo pagalbos skyriaus vyriausioji specialistė. Jos pranešimo tema – *Švietimo veiklos*, t.y., iššūkiai švietimo sistemoje, susiję su vaiko gerove. Pranešėja minėjo, kad švietimo sistemoje pagalbos vaikams ir šeimoms procese svarbūs veikėjai yra pedagoginės psichologinės tarnybos, pačios mokyklos (ir kitos švietimo institucijos). Tačiau pastebima problema, kad turime švietimo sistemą, kuri prastai gali tenkinti skirtingų vaikų poreikius – taip pat ir turinčių specialiuosius poreikius, gabiųjų vaikų poreikius, kt. Nors šie vaikai mokosi kartu su kitais vaikais, jie negauna pakankamai pagalbos, kurią turėtų gauti ir kuri padėtų jiems kurti sėkmingą ateitį. Taip pat, Lietuvoje ryškūs regioniniai skirtumai – tą parodė ir atlikti tarptautiniai tyrimai (pvz., PISA rezultatai). Skirtumai pastebimi ir tarp skirtingo tipo mokyklų. Taip pat, pranešėja paminėjo, kad šiuo metu Lietuvoje yra 46 specialiojo ugdymo mokyklos, kurios yra savivaldybių pavaldume ir savivaldybės yra linkusios išlaikyti šias mokyklas. O tai, savo ruožtu, reiškia, kad sudaromos sąlygos ne teikti visą reikalingą pagalbą, paslaugas ir palaikymą vaikams ir šeimoms, o priešingai – išimti vaiką iš šeimos. Mokyklos šiuo metu nesugeba mažinti socialinės atskirties ir išlyginti socialinių skirtumų – vis dar pastebima tendencija, kad vaikų, kurie yra iš rizikos grupės šeimų, akademiniai pasiekimai yra blogesni. Kita aktuali problema ta, kad vis daugiau vaikų yra ugdomi namuose, kas taip pat didina socialinę vaikų atskirtį. 2016 m. tokių vaikų buvo 240 – jiems buvo nustatyti specialieji poreikiai ir jie buvo ugdomi namuose. Nėra sukurta efektyvios pagalbos sistemos elgesio ir emocijų sutrikimų turintiems vaikams, autizmo spektrą turintiems vaikams. Būtina ir planuojama plėtoti mobilias paslaugas – kad vaikams ir šeimoms būtų patogiu gauti pagalbą arti gyvenamosios vietos, tada, kai jos labiausiai reikia. Planuojama skatinti savivaldybes ieškoti įvairesnių švietimo pagalbos tiekėjų.

Po pranešimo, E. Urbonienė pakvietė pasisakyti ir nevyriausybinio sektoriaus organizacijų atstovus. Pirmąjį pranešimą nuo NVO skaitė Martinas Žaltauskas, Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro direktorius. M. Žaltauskas daugiausia pabrėžė pagrindines problemas, kurios iškila bendradarbiavimo procese tarp valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų. Šiuo metu toks bendradarbiavimas stringa, o bendras požiūris į NVO yra labai neigiamas. Kaip pavyzdį, pranešėjas pateikė vienos iš ministerijos kvietimą NVO prisijungti prie vieno iš posėdžių. Kvietimas buvo atsiųstas vidurnaktį, kai posėdis vyko kitos dienos rytą, 9 val. Taip pat, pranešėjas pateikė apžvalgą, kaip šiuo metu yra skirstomos lėšos paslaugoms, tame tarpe ir socialinėms paslaugoms. M. Žaltauskas akcentavo, kad dabartinis paskirstymas yra dažnai neefektyvus, lėšų panaudojimas ne visada ekonomiškai geriausias. Jis pabrėžė ir tai, kad nevyriausybinių organizacijų neprašo pinigų ir nenori būti remiamos – jos nori gauti tinkamą finansavimą savo tikslinei veiklai vykdyti.

Paskutinį pranešimą skaitė „Žiburio“ labdaros ir paramos fondo generalinė direktorė Kristina Stepanova. Pranešėja pateikė vieną iš sėkmingų socialinės partnerystės pavyzdžių – Vilniaus miesto savivaldybės investicijas į paslaugas globėjams, įtėviams, jų šeimose augantiems vaikams ir kitiems šeimos nariams. Paslaugos buvo išplėtos po bendrų diskusijų ir aptarimų tarp NVO ir savivaldybės atstovų, po bendro dalyvavimo projekte, kurio metu savivaldybės atstovai turėjo galimybę susipažinti su panašaus pobūdžio paslaugomis kitose valstybėse. 2016 m. paslaugoms šioje srityje savivaldybė skyrė 74610 EUR. Teikiant paslaugas, vyko glaudus bendradarbiavimas tarp NVO ir savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyriaus. Tuo pačiu, pranešėja paminėjo ir mažiau sėkmingus atvejus iš praktinio darbo. Ji pristatė kelių vaikų istorijas, kurios atskleidžia socialinės paramos ir socialinių paslaugų sistemos neveiksmingumą ir negebėjimą padėti tiems, kam turėtų padėti. Pranešėja kvietė daugiau investuoti į socialinių darbuotojų, vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistų, kitų specialistų įgalinimą, į teikiamų paslaugų efektyvumą ir poveikio paslaugų gavėjams vertinimą.

E. Urbonienė padėkojo visiems pranešėjams, įteikė padėkas nuo Konfederacijos, ir pakvietė visus dalyvius pietų.

Po pietų vyko diskusija. Savivaldybių atstovai minėjo, kad jie stengiasi plėtoti paslaugas vietiniu lygmeniu, ir kai kurios savivaldybės stengiasi, kad tokios paslaugos (pvz., psichologinės konsultacijos, pozityvios tėvystės mokymai, kt.) būtų prieinamos ne tik rizikos grupės šeimoms, tačiau visoms šeimoms, auginančioms vaikus. Tuo pačiu, vis dar trūksta palaikymo ir pagalbos socialiniams darbuotojams darbe su šeimomis – dažnai jie nespėja suteikti paslaugų ir pagalbos rizikos grupės šeimoms, todėl nėra galimybių net kalbėti apie tai, kad jie galėtų dirbti ir su kitomis šeimomis, pvz., signalinėmis šeimomis, kur krizės dar nėra, tačiau jau galima pastebėti, kad pagalba šeimai reikalinga. Trūksta aiškumo, kas yra bendruomeninės paslaugos, kaip jos turi būti plėtojamoms; ne visada vietiniu lygmeniu pakanka ir stiprių nevyriausybinių organizacijų. Vietiniame lygmenyje dirbančios NVO dar turi stiprėti, augti, kad galėtų sėkmingai dalyvauti paslaugų teikime.

Dalyviai minėjo ir kitą aktualią problemą – seksualinę prievartą prieš vaikus. Tai – viena iš labiausiai paslėptų problemų. Dažnai stinga galimybių įrodyti seksualinės prievartos atvejus. Pvz., buvo paminėtas atvejis iš praktinio darbo, kai buvo įtarimas, kad seksualinę prievartą iš šeimos nario patyrė 4 metų mergaitė. Kadangi nebuvo lytinio akto ir mergaitės lytiniai organai nebuvo pažeisti, tyrimas buvo nutrauktas dėl įrodymų ir įkalčių trūkumo, nors su mergaite dirbę specialistai buvo tikri, kad vaikas buvo seksualiai išnaudojamas. Taigi, vaiko pasakojimo ir specialistų nuomonės nepakako. Nemažai ir kitų atvejų, kai seksualinė prievarta akivaizdi, tačiau vaikas yra priverstas gyventi su išnaudotoju ir toliau. Tas pasakytina ir apie fizinį smurtą. Pvz., iš praktinio darbo minėtas atvejis, kai paauglė mergaitė bėga iš namų, kadangi nuolat yra mušama savo patėvio. Apie šią situaciją žino ir vaiko teisių apsaugos skyrius, ir mokyklos, kurioje mokosi mergaitė, specialistai, tačiau ji negauna jokios pagalbos – išimti iš šeimos jos negali, nes vaiko nėra kur apgyvendinti, o į globos institucijas vaikai taip pat nenoriai priimami dėl vykstančios deinstitutionalizacijos. Mergaitei gresia socializacijos centras dėl nuolatinių pabėgimų, o iš tikrųjų jai reikalinga kuo greitesnė pagalba – tačiau šiuo metu vaikas yra baudžiamas už patirtą skriaudą.

Minėtos ir kitos problemos, taip pat ir susijusios su deinstitutionalizacija. Buvo diskutuojama apie tai, ar tikrai geriausias sprendimas yra perkelti vaikus į išnuomotus ar nupirktus butus, ar tikrai yra užtikrinama, kad vaikai gauna visą reikalingą pagalbą gyvenant naujomis sąlygomis. Su jais ir toliau dirba tie patys socialiniai darbuotojai, kurie paslaugas teikė ir globos institucijoje – ar jie gavo reikalingą pagalbą, mokymus, kt. palaikymą, kad galėtų sėkmingai dirbti naujomis sąlygomis? Nepakankamai dėmesio ir darbo investuojama į darbą su tomis šeimomis, į kurias vaikai galėtų grįžti ir toliau gyventi su savo biologine šeima. Taip pat, nepakankamai investuojama į pagalbą ir paslaugas šeimoms, kad vaikų apskritai nereikėtų išimti iš šeimų ir tokiu būdu, mažėtų valstybės priklausomybė nuo institucijų, nes jų tiek nebereikėtų – vaikai gautų visą reikalingą pagalbą šeimoje.

Trūksta vaikų dienos centrų, ne visur jie sulaukia savivaldybių paramos ir todėl jų teikiama pagalba ir paslaugos yra nenuoseklios, neužtikrinamas jų tęstinumas. Vaikų dienos centrų vis dar trūksta, ypač atokesnėse vietovėse. Ne visada vaikai gali pasiekti vaikų dienos centrus, nes gyvena toliau, o pavėžėjimo paslauga neteikiama. Tai atskleidžia ir kitą problemą – kartais paslaugos yra sukurtos, netgi būna labai kokybiškos, tačiau jos nepasiekia visų, kurioms yra reikalingos. Todėl svarbu vertinti ne tik paslaugų kokybę, tačiau ir kitus aspektus, pvz., tokius kaip paslaugos prieinamumas. Jei paslaugas egzistuoja, tačiau yra nepasiekiami vaikams ir šeimoms, galima teigti, kad pagalba nėra užtikrinama.